

Neki društveni i ekonomski aspekti socijalizacije obradivog zemljišta

Agrarni institut radio je u 1963, 1964. i 1965. godini na naučnoistraživačkom projektu, čiji je puni naslov bio: »Mogućnosti povećanja zemljišnih površina u društvenom vlasništvu i posjedu kao posljedica utjecaja općeg privrednog i društvenog razvoja na promjene agrarne strukture s posebnim osvrtom na gravitaciona područja gradova i industrijskih centara i regionalne specifičnosti«.

Ovaj projekt je rađen po narudžbi i za potrebe Jugoslavenske poljoprivredne banke.

Na osnovu neposrednih proučavanja u sklopu projekta izrađene su slijedeće monografije:

1. Načini i putovi povećanja zemljišnih površina u vlasništvu i posjedu društva — autori Vladimir Cvjetičanin, Svetozar Livada i Stipe Suvar,
2. Međuseljački promet zemlje (zakup i kupoprodaja) i prekoračenje agrarnog maksimuma — autor Vladimir Cvjetičanin,
3. Izgradnja stambenih i privrednih zgrada na jugoslavenskom selu — autor dr Petar Marković,
4. Migracije poljoprivrednog stanovništva u Jugoslaviji — autor dr Petar Marković,
5. Poljoprivredna proizvodnja i socijalno-demografska kretanja na jadranskom području Jugoslavije — autor dr Stipe Suvar,
6. Kretanja u socijalnoj i agrarnoj strukturi prigradskog područja Beograda — autor dr Bora Radovanović,
7. Društveno-ekonomska kretanja na selu u prigradskom području Tuzle — autor dr Ljubo Božić,
8. Kretanja u socijalnoj i agrarnoj strukturi na prigradskom području Novog Sada — autor dr Prokopije Milenković,
9. Prigradsko područje Kranja — autor ing. Lojze Avšič,
10. Kretanja u socijalnoj i agrarnoj strukturi prigradskog područja Prištine — autor dr Miloš Bogdanović,
11. Kretanja u socijalnoj strukturi prigradskog područja Rijeke — autor Nada Šaban,
12. Društveno-ekonomske pretpostavke za proširenje društvenog sektora poljoprivrede na prigradskom području Zagreba — autor Vladimir Cvjetičanin,
13. Poljoprivredna proizvodnja i socijalne promjene u planinskim selima SR Bosne i Hercegovine, SR Hrvatske i SR Slovenije — autor Vlado Puljiz,
14. Socijalno-ekonomska obilježja mješovitih gospodarstava u poljoprivredi Jugoslavije — autor Svetozar Livada,
15. Poljoprivredna proizvodnja i socijalna obilježja staračkih poljoprivrednih domaćinstava u Jugoslaviji — autor Svetozar Livada,
16. Profesionalna orijentacija i životne aspiracije seoske omladine — autori dr Stipe Suvar i Edhem Dilić,

17. Prikrivena nezaposlenost u našem selu i motivi traženja zaposlenja — autor dr Ivan Klauzer.

Da bi se stvorila građa za realizaciju ovog projekta, odnosno za pisanje prednjih studija provedena su slijedeća neposredna istraživanja:

1. anketiranje, prikupljanja podataka i neposredna promatranja u deset sistematskim uzorkom odabranih društvenih poljoprivrednih gospodarstava i lokalnih zajednica — komuna,

2. anketiranje, prikupljanja podataka i neposredna promatranja na šest prigradskih područja velikih gradova, zatim na jadranskom području, te u selima (30 sela) planinskog područja Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine,

3. anketiranje 1.448 mješovitih gospodarstava (domaćinstava) u svim krajevima Jugoslavije,

4. anketiranje 726 poljoprivrednih staračkih gospodarstava (domaćinstava) u svim krajevima Jugoslavije,

5. anketiranje 4.293 učenika osmih razreda osnovnih škola u 127 seoskih naselja u svim krajevima Jugoslavije po dvoetapnom stratificiranom 2% uzorku,

6. anketiranje 2.277 pripadnika seoske omladine oba spola koja se bavi isključivo poljoprivredom u svim krajevima Jugoslavije.

U svrhu provođenja neposrednih istraživanja izrađeni su brojni dokumenti — posebni uži projekti, upitnici, uputstva anketarima, obavljene prethodne konsultacije i poduzimane druge mjere koje osiguravaju metodološku ispravnost tih istraživanja. Dokumente su radili, rukovodili pripremanjima i koordinirali provođenja svih neposrednih istraživanja Vladimir Cvjetičanin, Svetozar Livada, Vlado Puljiz i Stipe Suvar, stalni suradnici Odjela za sociologiju sela Agrarnog instituta.

U sklopu ovog projekta, a u neku ruku kao završna, izrađena je i studija »Društveno-ekonomski uvjeti povećanja obradivog zemljišta u društvenom vlasništvu i posjedu«, čiji je autor dr Stipe Suvar. U ovom broju objavljujemo duže izvode iz ove posljednje studije. Ujedno objavljujemo i članke dra Novice Mitića i dra Melanije Jevdović, koji su kao stručnjaci Jugoslavenske poljoprivredne banke također proučavali problematiku podruštvljenja zemlje u suvremenim društveno-ekonomskim uvjetima u našoj zemlji.

Objavljivanjem ovih priloga, naš časopis želi javnosti pružiti na uvid djelić spomenutih istraživačkih napora i ujedno predočiti aktuelnost problema socijalizacije zemlje, koji nije užeg tehničko-instrumentalnog karaktera nego ima presudan značaj za socijalističku transformaciju sela i podruštvljavanje cjelokupne poljoprivredne proizvodnje.

Socijalizacija obradivog zemljišta ni u kojem slučaju nije sporedni cilj socijalističkog društva u sklopu njegove politike u selu i poljoprivredi, niti je to tehničko pitanje, kako se to kod nas danas često misli i tvrdi. Ona je najdublje povezana sa socijalnim promjenama u našem selu. Nju se ne može proizvoljno »odgađati« jednako kao što bi bilo loše, a to su iskustva pokazala, »ubrzavati« je neovisno od objektivnih društveno-ekonomskih promjena u selu i u cijelom društvu. Stoga se ne bi smjelo — kada je riječ o agrarnoj politici — previdati rezultate socioloških i ekonomskih analiza u pogledu društvenih uvjeta podruštvljavanja obradivog zemljišta.

Objavljujući slijedeća tri teksta, naš časopis želi da dâ svoj prilog raspravama o problemima poljoprivrede i sela u povodu VI kongresa Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije.